

УДК 355.24

DOI: 10.31733/17-03-2023-230-232

Ірина ДРОК

старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем превентивної
діяльності Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ В КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО
КОНФЛІКТУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Розв'язаний 24 лютого 2022 року збройний конфлікт на території України триває дотепер, а його наслідки держава в цілому та громадяни України зокрема спокутуватимуть ще не один рік. З метою мінімізації наслідків збройного конфлікту варто визначити пріоритетні загрози національній безпеці. Чітке визначення таких загроз сприятиме виробленню політичних, економічних, соціальних заходів та заходів іншого спрямування, щоб державна політика мала єдиний вектор у даному напрямку і комплексно протидіяла наявним загрозам шляхом стратегічного планування. Розглянемо ті загрози національній безпеці, які існують сьогодні в умовах збройного конфлікту і потребують вирішення та планування подальших заходів їх подолання вже тепер.

Військові загрози. До таких загроз ми відносимо військові загрози захоплення територій України, а також завдання шкоди цивільному населенню та критичній інфраструктурі збройними атаками з боку військових російської федерації. Загроза захоплення нових територій України обумовлена тим, що тривають активні бойові дії, прогнозується новий наступ на територію України, гуманістичною стратегією керівництва Збройних сил України, спрямованою на збереження особового складу, а також нестачею зброї у силових відомствах України для проведення контрнаступальних операцій.

Характерним для збройного конфлікту між Україною та російською федерацією є велика кількість уражених цивільних об'єктів. Для порівняння: станом 15 серпня 2022 року держава-агресор уразила понад 22 тисячі об'єктів, що є цивільними, та близько 300 об'єктів,

що є військовими [1]. Крім того, величезна кількість цивільних громадян є загиблими та пораненими внаслідок збройного конфлікту. Так, за даними ООН станом на 1 листопада 2022 року загинуло 6430 осіб, а поранено 9865 осіб. Водночас представники ООН відзначають заниженість статистики, що обумовлено неможливістю підрахувати втрати, які були завдані на окупованих територіях [2].

Також станом на кінець грудня 2022 року в наслідок збройних атак по території України було пошкоджено 702 об'єкти критичної інфраструктури, а понад 35 тисяч таких об'єктів повністю зруйновані [3]. Атаки на подібні об'єкти продовжуються, що дає підстави вважати такі загрози найбільш ймовірними.

Аналіз статистичних даних та інформації з відкритих джерел підтверджують реальність вказаних загроз та необхідність застосування державою заходів для їх мінімізації та подолання.

Інформаційні загрози. Сучасним інструментом в збройному конфлікті є інформаційна війна. Тенденції розвитку національного усвідомлення самоідентичності громадян України, їх психологічного сприйняття збройного конфлікту безпосередньо впливають на дії українців у напрямку допомоги військовим Збройних сил України, на їх соціальну позицію в суспільстві, на їх дії щодо внутрішньої та зовнішньої міграції, на їх спроможність працювати (а відповідно і платити податки) та жити, а також на інші важливі аспекти, що сприяють здобуттю перемоги у збройному конфлікті з російською федерацією.

Інформаційна боротьба ведеться не тільки на внутрішньому медійному просторі, але і на світових майданчиках. Від результатів подолання інформаційних загроз на світовому просторі залежить думка іноземних громадян про українців, нашу державу, українську позицію і збройному конфлікті, а як наслідок і їх ставлення до дій урядів зарубіжних держав у напрямку надання допомоги Україні, як у вигляді гуманітарної допомоги, так і у

вигляді зброї. Тобто переважання українського інфопростору на світовій арені безпосередньо впливає і на національну безпеку держави.

Маємо констатувати, що впродовж року триває збройний конфлікт в Україні, а Україна увійшла в світовий інформаційний простір та тримає його на високому рівні. Водночас подекуди спостерігається у внутрішньо-державній інформаційній сфері викривлення, спотворення, блокування, замовчування інформації, її упереджене та тенденційне висвітлення, а також відкрита дезінформація та несанкціоноване її поширення. Акцентуємо також увагу на тому, що поряд із демократичним ставленням до інформаційного простору може виникати і функціонувати невідконтрольні інформаційні потоки. Так, на гребні свободи слова варто остерігатися поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості.

В цілому варто наголосити на необхідності прогнозування та планування державної інформаційної політики, розбудові необхідної інфраструктури в інформаційній сфері з метою уникнення вказаних вище напрямків інформаційних загроз національній безпеці України.

Екологічні загрози. Екологічна небезпека крокує в ногу зі збройним конфліктом, адже непоправна шкода наноситься тваринництву та рослинництву, навколишньому середовищу тією зброєю, яка застосовується окупантами на території України. Згідно з даними Міністерства довкілля станом на 8 листопада 2022 року сума завданих довкіллу збитків оцінюється у 1,35 трильйони гривень [4]. При цьому згоріло, забруднивши повітря небезпечними речовинами, 680,6 тисяч тон нафтопродуктів; 18,3 тисячі квадратних метрів ґрунтів забруднено небезпечними речовинами; 38 тисяч тон викидів потрапило у повітря від горіння російської техніки та утворилося 325 тисяч тон відходів. Загалом 67 мільйонів тон викидів потрапило в атмосферне повітря; 2,3 мільйони квадратних метрів земель засмічено; 23,3 тисяч гектарів лісів випалено, частину з них втрачено назавжди; 3 мільйони гектарів лісів уражено війною [4]. Водночас хочемо зауважити, що попередні 10 років (з 2011 по 2020) в Україні відбувалося активне відновлення лісів [5]. У 2021 році на відновлення лісів з державного бюджету виділялося 599 мільйони гривень [5].

Крім того, засмічено і забруднено водні об'єкти у районах бойових дій. 20 % природоохоронних територій потерпають від війни. Зокрема під окупацією перебувають 8 заповідників, 10 національних природних парків. У зоні ризику опинилися 2,9 млн гектарів Смарагдової мережі – територій, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні. Під загрозою знищення знаходяться 16 Рамсарських об'єктів площею майже 600 тисяч гектарів. Вони мають статус водно-болотних угідь міжнародного значення завдяки їхньому унікальному біорізноманіттю [4].

В наслідок збройних дій знищено 7,1 мільйони квадратних метрів об'єктів, у тому числі критичної інфраструктури, а їх залишки спричинили шкоду довкіллу. Приблизно 200 тисяч квадратних кілометрів території потребуватиме розмінування. Окупованими залишаються 2,2 тисяч родовищ з енергоресурсами, металами й мінералами [4].

Можемо собі тільки уявити, скільки коштів та часу вартуватиме Україні відновлення завданих збройним конфліктом збитків довкіллу. Робота і планування подальших дій у цьому напрямку має відбуватися вже тепер.

Економічні загрози. За офіційними даними Міністерства фінансів втрати валового внутрішнього продукту України у 2022 році становили 33-35 %, що у номінальній вартості складає понад трильйон гривень [6]. Серед основних видів економічних загроз національній безпеці України на сьогодні можемо виокремити: загроза скорочення обсягів експорту – ключового джерела бюджетних надходжень; загроза втрати ринків збуту для традиційного українського експорту (метал, продукція хімічної промисловості, аграрна продукція); загроза втрати статусу країни-транзитера енергоресурсів; загроза втрати частини економічного суверенітету внаслідок переходу стратегічних активів під контроль іноземного капіталу; загроза швидкого зниження рівня життя громадян України; загроза ліквідації малого та середнього вітчизняного бізнесу, тощо.

Види загроз від збройного конфлікту можуть бути і іншими, наприклад, соціальні, тектонічні, інфекційні, демографічні, психологічні та інші види загроз. Але в рамках даного наукового дослідження ми зупинилися на тих із них, які є найбільш явними у даний період розвитку українського суспільства.

З наведеного аналізу видно, що втрати України під час збройного конфлікту є величезними, вони торкнуться кожного громадянина. З метою мінімізації та подолання зазначених загроз пропонуємо вітчизняним державним управлінням разом із зарубіжними

партнерами розробити та впровадити в життя стратегічний антикризовий план подолання загроз національній безпеці України, розрахований також і на післявоєнний період.

1. У МВС назвали кількість уражених цивільних і військових об'єктів через ракетні атаки росіян. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/u-mvs-nazvaly-kilkist-urazhenykh-tsyvilnykh-i-viyskovykh-obyektiv/>

2. В ООН назвали офіційну кількість загиблих цивільних в Україні з 24 лютого. URL: <https://www.unian.ua/war/viyna-v-ukrajini-2022-v-oon-pidrahuvali-kilkist-zagiblih-mirmih-ukrajinciv-12031572.html>.

3. У МВС назвали кількість пошкоджених обстрілами об'єктів критичної інфраструктури. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/28/novyna/suspilstvo/mvs-nazvaly-kilkist-poshkozhenykh-obstrilamy-obyektiv-krytychnoyi-infrastruktury>.

4. Природа та війна: як російська агресія вплинула на довкілля. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/08/infografika/suspilstvo/pryroda-ta-vijna-yak-rosijska-ahresiya-vplynula-dovkillya>.

5. Ліси в Україні: скільки грошей витрачали на відновлення останні 10 років. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/15/infografika/suspilstvo/lisy-ukrayini-skilky-hroshej-vytrachaly-vidnovlennya-ostanni-10-rokiv>.

6. Втрати України від війни становитимуть 33-35 % ВВП. URL: https://lb.ua/economics/2022/11/14/535849_vtrati_ukraini_vid_viyni.html.

УДК 349.6+351

DOI: 10.31733/17-03-2023-232-233

Любов КВАСНІЙ

професор кафедри менеджменту
організацій, економіки та підприємництва,
кандидат економічних наук, доцент

Олена ОРЛОВА

професор кафедри менеджменту
організацій, економіки та підприємництва
кандидат економічних наук, доцент

*(Прикарпатський інститут
імені Михайла Грушевського
Міжрегіональної академії
управління персоналом)*

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Право людини на чисте довкілля в конституціях сучасних держав та в їх правових нормативних документах вважається правовою підставою юридичного закріплення екологічної функції держави. З огляду на майбутній вплив на навколишнє середовище на етапі планування політики, плани та програми розвитку не є юридично обов'язковими в Україні, на відміну від законодавства ЄС.

Природоохоронні аспекти мало враховувалися в галузевій економічній політиці. Впровадження передових екологічно чистих технологій і розповсюдження передового досвіду є дуже низькими. Порівняно невисокі ціни на енергоносії, що зберігаються протягом тривалого часу, а також високий рівень зношеності та моральної застарілості обладнання призвели до того, що Україна посідає шосте місце у світі за обсягами споживання газу, що перевищує в 3-4 рази показники європейських країн. Лише протягом останніх трьох років в умовах зростання цін на газ вживаються заходи, спрямовані на розвиток відновлюваних та альтернативних джерел енергії.

У зв'язку з військовими діями в Україні, спричиненими військовою агресією росії, додатково необхідно вирішити питання щодо охорони довкілля на військових та оборонних об'єктах, недоступність яких для здійснення відповідного нагляду та контролю, що призводить до порушення природоохоронного законодавства, забруднення поверхневих і підземних вод нафтопродуктами, руйнування природних ландшафтів та незадовільне відновлення непридатних для використання земель. Вітчизняними підприємствами та